

81 միլիոն ու 68 հազար Ֆրանգ տարին : Եթե տարուան մէջ, այսինքն 1850^{ին} յունուարի 1^{էն} ինչուան 1856 դեկտեմբերի 31, ընդ ամէնը 319 միլիոն ու 850 հազար Ֆրանգ արծաթի դրամ կտրուեցաւ, որ միջական հաշուով տարին 45 միլիոն ու 693 հազար Ֆրանգ ըսել է : Իսկ հիմա ալ տարեկան կտրուած արծաթի դրամը 2 միլիոն 124 հազար Ֆրանգ նուազ է :

Իսկ արծաթի դրամոյ սակաւահատուծեան, տարուէ տարի Վաղղիայէն դուրս ելած արծաթն անհամեմատ է : Եկեալ 1829^{էն} ինչուան ամբողջ 1838, ներս մտած արծաթն 2,024 միլիոն Ֆրանգ աւելի էր դուրս ելածէն . այս համեմատութիւններս պահուեցան ինչուան 1851, բայց անկէ ետեւ բանը փոխուեցաւ . վերջի երեք տարուան մէջ ներս մտած բոլորական արծաթն էր 331 միլիոն Ֆրանգ, իսկ դուրս ելածը՝ 975 միլիոն Ֆրանգ, որով դուրս ելած արծաթը 644 միլիոն Ֆրանգ աւելի է քան թէ ներս մտածը, որ տարին 214 միլիոն Ֆրանգ կ'ընէ : Եթեալ 1854^{էն} ինչուան 55, 56, 57 դուրս ելած արծաթն անհամեմատ աճեցաւ :

Ոսկւոյն արժէքը նկատմամբ արծաթին արժէիցը, ինչուան 1848, կը սեպուէր 1 առ 15 $\frac{1}{2}$, որով ոսկին արծաթին հետ փոխանակելու համար 15 $\frac{1}{2}$ հազարակրամ արծաթ պէտք էր 1 հազարակրամ ոսկւոյն : Իսկ հիմա այս համեմատութիւնս փոխուեցաւ, ոսկւոյն արժէքը նուազեցաւ, ու արծաթինը շատ բարձրացաւ : Իսկ սակայն օրէնսդիրը դեռ չփոխեցին այս երկու մետաղներուն դրամոյ իւրաքանչիւր արժէքը . ուստի մէկն ոսկի ընդունելով, օրինաւորապէս անոր անուանական գինը կ'առնու, որ իրապէս նուազ է, ուր ընդհակառակն արծաթն աւելի բարձր է : Երկէ անհրաժեշտ պիտի հարկադրին օրէնսդիրը դրամական օրէնքները փոփոխել արժէից նկատմամբ, և ընդհանուր վաճառականութեան մէջ ոսկւոյն յորդութիւնը շատ մեծ ազդեցութիւն պիտի ընէ վաճառացիներուն վրայ, որոնք

դրամոյ հետ կը փոխանակուին : Եթե ստակն իր վարկը կորսնցնէ, բնականապէս չկրնար վաճառացիներն հաւասարազօրել, ուսկից մեծ շփոթութիւններ պիտի ծագին վաճառատեղեաց մէջ, ինչպէս որ հնգետասաներորդ դարուն մէջ Իմերիկայի գիւտի պատճառաւ ծագեցաւ :

ԲՆԱԿԱՆՔ

ԱՍՏԵՂԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ՆՈՐԱԼՈՒՐՔ

Բ

Չիք ինչ նոր ընդ արեգակամբ կ'ըստ Պիւթագորաս . ուստի մենք ալ թողունք ու լքանենք երկրաւոր առարկաները, ու մտքերնուս թւերը պարզաբարձրանանք արեգակէն վեր, և այնքէնք աստեղացի աւառներուն : Եկը տեսնենք որ արեգակն հսկայաբայկը շարունակէ իր յաւիտենական շրջանը ծրի խաւարման վրայ, և մերթ ընդմերթ կը խոժոռէ դէմքը բծերով, գուցէ մարդկանց ամէն արարողը չհաւանիլ ուղէ ցուցնել . մեր հաւատարիմ արբանեակ լուսինը ոչ երբէք մտքէն կ'անցնէ զողիակոսի կամարէն դուրս ելելու երթալ բւեռային աստղը խաւարել իր բարձրաբերձ լեռներն ու ընդարձակ հովիտներն ու ծովերը ամենեւին կենդանութեան նշան մը չեն տար . փայլածուն ու արուսեակը դարձադարձ իրենց կերպարանքը կը փոփոխեն . արեւ ու լուսինը իրենց խաւարմունքներով տարուէ տարի չեն զլանար երկրիս այն պիտի գեղեցիկ տեսարանաց վայելքը լուսնէն ծածկուած աստղերը, երբ անիկայ մեր ու անոնց մէջ տեղը կ'իյնայ կ'առաջնորդեն նաւորդաց ապահովապէս առաջ տանելու վտանգալից ճամբանին ուղիւնու անծայր անապատներուն մէջ . լուսնթագի, երեւակի ու ուրանոսի բազմաթիւ արբանեակները կ'բոլորեն անդադար յաւիտենական պտերնին իրենց կեդրոնական առանցից

վրայ . հայրն աստուածոց Կռնոս (երևակ) իր պերճ մանեկովը կը ճոխանայ , և նրբամիտ աստեղաբաշխից սրատես աչքէն կը պահէ իր բնութիւնը խորհրդաւոր քօղի մը տակ . ատրաշէկ հրատին իւրաքանչիւր բեւեռներուն վըրայ տեսնուած ձիւնը , երբ արեգակն անոնցմէ երեսը կը դարձնէ , մեզի կը յիշեցնէ թէ հոն ալ եղանակները մէկմէկու կը յաջորդեն ինչպէս երկրիս վրայ . աստղերը որչափ ալ անխախտ կարծուին իրենց հաստատութեանը մէջ , չեն կրնար ծածկել տքնաջան աստեղաբաշխներուն աչքէն իրենց վրայ տեսնուած մանր շարժմանքները . կըրկնակ աստղերը կը յարաւեն շրջաբերելու մէկմէկու վրայ , և երկնից երեսը դարերուն երկայնութիւնը կը չափեն , ինչպէս մեր ժամացուցակ գործեաց ցուցիչը վայրկեաններուն երկայնութիւնը կը չափէ . նոյն իսկ գիսաւորները , որ յանկարծ յանկարծ երկնից անհուն խութրէն պատգամաւոր կամ դէտ կու գան արարչադիր կարգաց պահպանութիւնը զննելու քննելու , այնպիսի կանոնաւորութեամբ մը կը քալեն , որ երեք գիտողութենէ ետեւ աստեղաբաշխն անոր ընթացքը կ'որոշէ . վերջապէս այն ամէն այլալուծութիւնները որ փոխադարձ ազդեցութեամբ իրարու վրայ կը պատճառեն արեգական չորս գին պտրտող մարմինները , որոնցմէ մէկն ալ երկիրս է , և ասոնց նման անթիւ երեւոյթները , որ համբերատար դիտողութեան ու հաշուի արգասիք են , այնպիսի կարգաւ ու կանոնով ընթացքին կը կատարեն , որ աստեղաբաշխն հարիւրաւոր ու հազարաւոր տարի ետեւ գալիքն անոնց վրայ կը կարգայ , ինչպէս նաեւ հարիւրաւոր ու հազարաւոր տարի առաջ անոնց գլխէն անցածը կը պատմէ :

Քանի որ լուսնի , խաւարմանց , մութրակաց ու գիսաւորաց ազդեցութիւնները աստեղահամայութեան պահուեցան , և աստեղահամայութիւնն ալ մարդկեղէն մտաց ի չափ հասնելովը հնաքիւ աւելորդապաշտութեանց ընդարձակ ամբարանոցին խորերը նետուե-

ցաւ , երկնից այս գեղեցիկ երեւոյթները հասարակ ժողովրդեան դիմացն հիմա առաջին վարկն ու համարումը չունին , որ երեւոյթներով կը կարծէր բըժըշկութիւններ ու քաղաքական կամ կրօնական յեղափոխութիւններ գուշակել : Ի լուսնի փոփոխմունքներն ալ հիւանդութեանց վրայ չեն ազդեր , ու երկրագործութեան աշխատանաց չեն առաջնորդեր . գիսաւորները մերկացան յանձնէ բոլորովին թագաւորաց ու իշխանաւորաց մահը կամ մեծամեծ յեղափոխութիւններ գուշակելու կարողութիւնը : Եւ որ համար հասարակ ժողովուրդը անտարբեր աչքով կը նայի ասոնց վրայ , վասն զի հիմա ոչ վախ ունի անոնցմէ և ոչ ալ բարիք մը կը յուսայ . և թէ որ աստեղաբաշխութենէ բան մըն ալ ուզէ գիտնալնէ , զուտ հետաքրքրութիւն է , առանց նիւթական շահ մը դիտելու , ինչպէս թէ մէկն անծանօթ երկրէ եկողի մը այն երկրին վրայ տեղեկութիւններ հարցնէ առանց նիւթական վախճան մը ունենալու :

Սակայն աստեղաբաշխութիւնը , որ բան ալ չափաբերութեան նրբութեց բազմաց անմատչելի բարձրութեանն ելած ըլլայ , քաղաքականացեալ ժողովրդոց մտաւորական ու նիւթական կարողութեանցը մեծ ապացոյց մըն է : Զկայ հիմակուան ժամանակս քաղաքականութեան մէջ յառաջագիւծ ժողովուրդ մը , որ այս թագուհոյն գիտութեանց առանձին սրբավայրներ կանգնած չըլլայ , և անոր անխոնջ պաշտօնատարներ նուիրուած չունենայ : Գաղղիա , Բնգղիա , Գերմանիա , Ռուսաստան , Իտալիա ու քիչ ժամանակէ ՚ի վեր Սիւրիալ , Կահանգը Լիբիկոյ , բազմաթիւ ու բազմահարուստ դիտարաններ կանգնէր են , ուր աստեղաբաշխը գիշեր ցորեկ կը հսկեն ու երկնից երեսը նոր երեւոյթ մը չկայ որ աչքերնէն փախչի , և երկինքը մէջերնին մաս մաս բաժնած , ամէն մարդ կը նայի որ իր մասին խորերը թափանցէ : Եւ երկու ազգերն , որ անգղիական լեզուն

կը խօսին ատլանդականին երկու ափանջը վրայ, մեծատուն ազնուականներ ու վաճառականներ ունին, որոնք առանձինն իրենց համար դիտարաններ կանգնեցնեն և մեծամեծ ու ծանրագին գործիքներով զարդարեն զանոնք։ Բաց ի բազմաց, բաւական ըլլայ մեզի յիշել հոս լորտ Սոսին հսկայաձև դիտակը Խլանտիոյ մէջ, որ իբր 60 անգղիական ոտք երկայնութիւն ունի և 6 ոտք տրամագիծ, ու 72 ոտք երկայն և 50 ոտք բարձր պատերու յենած է, և ծանրութիւնն է 15,000 հազարակրամ ու ծախքը 300,000 ֆրանկ։ հսկայ մը գլուխն երկինք ամբարձած, սրուն աչքին բիբը 6 ոտք տրամագիծ ունի։

Բոտեղաբաշխք այսպիսի գէնքերով զինուած տեսներ ինչ աշխարհակալութիւններ ըրեր են երկնից գաւառներուն մէջ, մանաւանդ այս վերջի տարիներս։ Բոտղերէն սկսինք։

Մեր արեգակը իրեն նման ուրիշ արեգակներու ընդարձակ կուտի մը մասն է, որոնք այն անթիւ աստղերն են որ կը տեսնենք օդը պարզ գիշերները գըլխընդմէջ վրայ կախուած։ այս զարմանալի կոյտս երկնից երեսը չափաւորեալ սահման մը ունի ու առանձին ժողով մը կը կազմէ, որուն տարածութիւնն երեւակայութեամբ հազիւ կրնանք ըմբռնել, երբ մտածելու ըլլանք թէ այս արեգակներէն մեզի ամենէն մօտաւորին հեռաւորութիւնը արեւէն մեր ունեցած հեռաւորութեան երկու հարիւր հազար անգամէն աւելի է, իսկ մենք իբր տասուերկու հազար անգամ երկրիս հաստութեամբն արեգակնէ հեռու ենք։ Արեգականց այս կոյտը, որ հեռաւորութեան պատճառաւ աչաց յիւր ու ցան կ'երեւան, երկնից բոլոր տիքն սպիտակորակ ու լուսաւոր գօտի մը կը կազմեն, որ ծիր կաթին կ'ըսուի։ Առանշան չկայ, թիւ չկայ որ կարող ըլլայ այս արեգակնակուռ կամարիս վերայ եղած արեգականց խուռն բազմութիւնը բացատրելու։ Դիտակները հետզհետէ կատարելագործուելով, աստեղաց այս կուտին որչափ խորերը թա-

փանցեցին, այնչափ անոնցմէ անդին րիշ նորանոր բիւրաւոր աստղեր տեսաւ և չկրցան ան աւելի խորերը նշմարելան զի տեսութիւննին կարճ եկաւ։

Եւ այս ժողովը, ծրի կաթին արեգակնակուռ կամարը, որ որիշ զատ է ըսինք, երկնից անհունութեն մէջ հղի մը կը ձևացընէ, ըստ գիշերիկ բացատրութեան Հումպոլթ և օրչափ ալ անծայր ու ընդարձակ երեւակայենք զայն, դիտականց մատչելիորոյց մէջ պզտի տեղ մը կը բռնվան զի արեգականց այդ ժողովը, ըուն մասն է նաև մեր արեգակը, մի ծիրը կաթին, մեր աստեղական միգամածը, միայն չէ տիեզերաց մէջ։ Յռաջ քան լորտ Սոսի դիտակը, երկ հերշէլներ հայր և որդի, իրենց գտակներովն երկնից խորերը չափեցին Բայց քանի ծրեր կաթին, արեգակաքանի կղզիներ գտան այս աստեղաշխններն իրենց զարմանալի գործինքովը, կամ լաւ ևս իրենց զարմանահրաշ քարտարութեամբը։ Արդե երկու կամ երեք միգամած միայն տան, ինչպէս տեսեր էր Հիլկէնս եթնեւտասներորդ դարուն վերջերը, կամ մէկ երկու հարիւր միայն, ինչպիսիանակեր էր Մէսիէ գաղղիացի աստեղաբաշխը, անցեալ դարուն վերջը։ Ճոն Հերշէլ իր վերջին մանր քննութեամբն ու զննութեամբը երկնի չորս հազարէն աւելի միգամած հարեց։ Իսկ լորտ Սոսի դիտակամբը քնի քանի հազարաւոր միգամածներ ունոր երեւան պիտի չեւլեն։

Եւսպէս տարի տարուան վրայ անհուն անհուն կը դիմենք։ Մեր եկիրը, մեր մարմնոյն համեմատելով անհունս մեծ կ'երեւայ։ սակայն մարեգական ու երկու մօտաւոր արեգականց հեռաւորութեանն հետ համեմատելով և ոչ կէտ մըն է։ Մեր ծիր կաթին վրայ այս արեգակներէն բիւրաւորներ կան։ և թէ որ երեւակայութեամբ, ինչպէս նաև դիտակաւ, տեւեաւ մէկմէկու քով շարենք տիեզերաց մէջ բոլոր կաթին ծրերը, ինչ

պէս որ ետեւէ ետեւ քովէ քով շարուած են այն իւրաքանչիւր կաթին ծրից վըրայի արեգակները, այնպիսի հեռաւոր սահմաններ կը հասնին, որ ամենէն յանդուգն Երեւակայութիւնն ալ չկրնար անոնց վերջին ծայրը նշմարել ու այն բազմախուռն արեգակներու կոյտերը դեռ յանհունս կը ձգուին, մինչ զի տականց ամենասուր տեսութիւնն ալ իր ճամբուն վրայ կը նուաղի :

Բնաւորիկ ասոնք են վերջին ժամանակացս, մանաւանդ թէ վերջի տարիներուս մէջ եղած զիտողութիւնները այս աստեղակուտիցս վրայ, որոնք հասարակօրէն միգամած կ'ըսուին, վասն զի աղօտալոյս ամպերու կը նմանին : Բրդեաց զօրաւոր ու կատարեալ զիտակներովն ու հեռադէտ գործիներովը այս միգամած ամպերը հազարաւոր ու բիւրաւոր աստղեր կ'երևան : Բայց ահա տիեզերացս սահմաններն անչափ հեռուները ձգուեցան . մարդէս յերկիր մէկ անհունութիւն, երկրէս յարեգակն՝ երկրորդ անհունութիւն, արեգակէն յարեգակունս ծրի կաթին՝ երրորդ անհունութիւն, իսկ կաթի ծրէն յամենայն ծիրս կաթին որ երկնից ընդարձակութեան մէջ սփռուած են՝ չորրորդ անհունութիւն . և մարդս այս յաջորդական չորս անհունութեանց տարածութիւնը տեսողական գործեօք զինուած կը կտրէ կ'անցնի, բայց նիւթական աշխարհիս սահմանները դեռ շատ հեռու կը ձգուին :

Թողունք այս անեղբ անհունութիւններն ու անցնինք քիչ մըն ալ աստղերը զիտելու . այս անձուկ ասպարիզիս մէջ ալ նոր զարմանալիքներ կը պաշարեն զմեզ : Բնողեր կան որ պայծառ կը փայլին, ու քովերնին մէյմէկ աստղ ալ ունին նուազ փայլուն, որ տկար զիտակներով առաջիններուն կպած կ'երևան : Բայց կրկնակ աստղերս շատ տարիներ զիտելով Պօլ . հերշել տեսաւ որ մէկ մէկու վրայ կը պտըտին . և այս շրջանս ոմանք դարու մը երրորդ մասին մէջ կը կատարեն, ոմանք կիսոյն մէջ, ոմանք ալ հարիւրաւոր տարիներու մէջ : Բոնք

ալ մեր արեգակնային դրիցը պէս զանազան դրութիւններ են, ու պզտիկները մեծերուն վրայ կը դառնան բոլորաձև շրջաններով . վասն զի այս է տիեզերական ձգողութեան օրէնքը . որով կ'իմացուի թէ այս զօրութիւնս միայն մեր արեգակնային դրիցը վրայ չազդեր, հապա նաեւ բոլոր տիեզերաց վրայ :

Բայց ինչ նորանշան ժամանակագրութիւն է այս շրջաբերական աստղերուս ցուցուցած ժամանակագրութիւնը : Թէ որ այս ինչ դարու մէջ, այս ինչ տարի, օրինակի համար, կրկնակ աստղ մը միջօրէն անցնելու ժամանակ պզտի աստղը մեծին վերի կողմն ըլլայ, տասնըվեց տարի ետեւ անոր աջակողմը կ'անցնի, տասնըվեց տարի ետեւ՝ մեծին վերի կողմը կ'անցնի, նորէն տասնըվեց տարի ետեւ՝ ձախակողմը կ'անցնի, վերջապէս վաթսուներչորս տարիէն ետեւ նորէն առաջին տեղը կ'անցնի մեծ աստղին վերի կողմը : Բնախալ ժամացուցակ գործի մը, որուն ցուցիչը այն պզտի աստղն է : Արիշներ ալ կան, որոնց շրջանը բազմադարեան է, և արեգակն մը մերձաւոր արեգական վրայ դառնալով՝ երկնային դարացոյց գործիներ են անփոփոխելի և անայլալիւի, որ աշխարհքիս սկիզբէն սկսեալ կը թուեն տարիները, դարերը ու դարուց դարերը :

Արիշ անգամ խօսած ենք նաեւ աստեղաց փողփողմանն ու փոփոխութեանը վրայ, ուստի աստղերը կը թողունք ու քայլ մը կ'առնունք դէպ 'ի մեր արեգակը . քայլ մը, որ ինչպէս առաջ ալ ըսինք, արեգական մեզմէ ունեցած հեռաւորութենէն երկու հարիւր հազար անգամ մեծ է, ուր արեգակն ալ երկրէս 150 միլիոն հազարամեղր հեռու է, ու կ'իջնանք մոլորակաց գաւառը, ուր է նաեւ մեր երկիրը : Հիներն եօթը մոլորակ միայն կը ճանչնային արեւ ու լուսինը մէկտեղ առնելով . իսկ հիմա, կամ լաւ ևս 1857 տարւոյն վերջերը, յիսուներու ժը մոլորակ կը համուրին, և տարիս չմընցած գուցէ ուրիշ նորեր ալ գտուին : Բոնք զարմանալի կարգ մը ունին մէջերնին . չորսը, արեգակէն

սկսեալ, փայլածու, արուսեակ, երկիր կամ մայր լիւբեղէ, և հրատ, միջական մեծութեամբ արեգական մօտ պարունակներու վրայ կը պտրտին. իսկ արեգական հեռաւոր սահմաններուն մէջ կը քալեն չորս վիթխարի մոլորակներ, լուսնութագ, երեւակ, Ուրանոս և Պոսիդոն, մեծ մեծ պարունակներով: Այս երկու խումբերս, որոնցմէ մէկուն վերջին սահմանապահն է հրատը, ու մէկային մերձաւոր սահմանապահն է լուսննութագը, մէկմէկէ կը բաժնուին յիսուն մանր մոլորակաց գեղեցիկ կամարով մը, որոնք իրարու մօտ պարունակներու վրայ կը պտրտին, և որոնց գիւտը այս դարուս պարծանքներէն մէկն է:

Հետեւեալ աղիւսեկին մէջ կը տեսնուի այս գիւտիցս ցուցակը դարուս սկիզբէն սկսելով.

- 1801. 1 մոլորակ. Դեմետրէ.
- 1802. 1 մոլ. Պալաս.
- 1804. 1 մոլ. Հերա.
- 1807. 1 մոլ. Վեստա.
- 1845. 1 մոլ. Աստրէա.
- 1847. 3 մոլ. Հերէ, Իրիս, Փլորա.
- 1848. 1 մոլ. Մէգիս.
- 1849. 1 մոլ. Հիւգէա.
- 1850. 3 մոլ. Պարթենոպէ, Վիկտորիա, Եգերիա.
- 1851. 2 մոլ. Իրենէ, Եւնոմիա.
- 1852. 8 մոլ. Փսիքէ, Թէտիս, Մեւլպոմէնէ, Փորտունա, Մասիլիա, Լուսետիա, Կալիսպէ, Թալիա.
- 1853. 4 մոլ. Թէմիս, Փոկէա, Պերսեփոնէ, Եւտերպէ.
- 1854. 6 մոլ. Պելլոնա, Ամփիտրիտէ, Ուրանիա, Եւփրոսինէ, Պոմոնէ, Պոլիմիա.
- 1855. 4 մոլ. Կիրկէ, Լեւկոթէա, Ատալանտա, Փիգէս.
- 1856. 5 մոլ. Լեդէ, Եւխարիս, Եւմոնիա, Դափնէ, Իսիս.
- 1857. 8 մոլ. Արիանէ, Նիւսա, Եւգէնիա, Պալէս, և այլն:

Այս բազմութիւ գիւտերը մեր ժամանակի աստեղաբաշխից եռանդը, փոյթն ու ճարտարութիւնը կը ցուցնեն, և միանգամայն աստեղաբաշխական գործեաց կատարելութիւնը: Այլ և այլ գիտարաններ երկինքը մէջերնին բաժներ են, և իւրաքանչիւրը իր մասին

աստեղացոյց տախտակներ շիներ են, ուր ամենայն ճշգրութեամբ նշանակուած են ինչուան իններորդ ու տասներորդ աստիճանի աստղերը: Այս աստեղացոյց տախտակներով մանր մոլորակաց գիւտը շատ դիւրացաւ, վասն զի աստեղաբաշխը ամէն օր ասոնք երկնից հետ բաղդատելով թէ որ նոր պզտի աստղ մը տեսնեն որ դեռ նշանակուած չէ, ամենայն խնամքով կը դիտեն զայն, և կը նային արդեօք մօտի աստեղաց նկատմամբ շարժումն կը տեսնուի վրան. եթէ տեսնեն որ կը շարժի, ըսել է թէ նոր պզտի մոլորակ մըն է անիկայ:

ՀԱՆՈՍԱԿԱՆ

Հին եկեղեցւոյ մէջ գիւտը: Մօտերս հռոմէն դարու հինգ միոն հեռու, Պառպերինի իշխանին մէջ կալուածին մէջ որ Նէստուրայ սուրհանդակի ճամբուն քովերը կ'իյնայ, նոր գեանագամրանք գլտնուեր են հանդերձ հին եկեղեցւոյ մը, որ Ս. Սթեփանոս կը կոչուի: Այս եկեղեցւոյն մէջ, ու ջգարուն շինուած է, ինչուան հիմա դատեր են ընտիր ու յարգի մարմարինէ վեց սիւներ, ինչ պէս նաև վերստառութիւններ:

ԲՆԱԲԱՆԱԿԱՆ

Լոսանոյ գիւտ հանել տառի քառասուն:

Չափաւոր հաստութեամբ պղինձ տախտակ վրայ ուղած գրերդ կամ ձեգ (նոյնպէս պղնձէ գամէ, բայց ի հաղարորդամբ գրի չափ աւել թանձրութիւն ունենայ, որպէս զի երբոր տախտակը տաքցնեն՝ այն կտորուանքներուն տաքութիւնը աւելի երկար ատեն գիմանայ: Եւ առ տախտակին ետեւ ալ երկրթէ կոթ մը պէտք է ըլայ փայտէ գլխով բռնելու համար: Արդ առ տախտակը կը տաքցուի, ու տաք տաք ուժով չթղթի մը վրայ կը կոխուի, որն որ առաջուրէնք, ընք չորս ծալք լաթի մը վրայ տարածուած պիտ պատրաստ կենայ. կոխելուդ պէս՝ առ թուղլ ու մաթ տեղ տար, իսկ թէ որ գիշեր է՝ ճրագ լոյսը ծածկէ. թղթին վրայ խորցած գիրերը հետ ձեւերը լուսաւոր կ'երևան, մինչև որ թուղթը պղնձի: